

Beslut angående ansökan om dispens på växtskyddsområdet

1 Beslut bifall

Kemikalieinspektionen bifaller ansökan om dispens från kravet på produktgodkännande för växtskyddsmedlet Zence 40, enligt artikel 53 i förordning (EG) nr 1107/2009¹.

Dispensen gäller från och med beslutsdatum till och 2016-08-31 mot insekter och kvalster i ekologisk odling av:

- grönsaker och bär på friland, i tunnel samt i växthus
- prydnadsväxter på friland och i växthus
- lantbruksgrödor.

Specificerade användningsvillkor framgår av beslutsbilagan.

2 Beskrivning av ärendet

Den 17 mars 2016 inkom ansökan om dispens för nedanstående ändamål.

Sökande	Lantbrukarnas Ekonomi AB (LRF) 105 33 Stockholm
Ombud	---
Typ av dispens	Begränsad och kontrollerad användning vid nödsituation
Produktnamn	Zence 40
Produktens reg nr	Ej godkänd
Verksamma ämnen	Fettsyra av kaliumoleat; hör till gruppen fettsyror C ₇ -C ₁₈ och C ₁₈ omättade kaliumsalter
Funktion	Insekticid
Sökt användningsområde	Mot insekter och kvalster i ekologisk odling av - grönsaker och bär på friland, i tunnel samt i växthus - prydnadsväxter på friland och i växthus - lantbruksgrödor

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG (hädanefter förordning (EG) nr 1107/2009)

2.1 Sökandens skäl till ansökt dispens

Sökt användning är mot insekter och kvalster. Såpor har effekt mot mjukhudade små insekter och kvalster, till exempel trips, bladlöss, spinnkvalster och gallkvalster. De är alla skadedjur som angriper ett stort antal värdväxter inom grönsaksodling i växthus och på friland, bäroddling i tunnlar och på friland, bäroddling, prydnadsväxter i växthus samt lantbruksgrödor. Små populationer förökar sig snabbt och orsakar stora tillväxthämningar och skördeförkastelser. Bladlöss lämnar efter sig klabbigt sekret och ömsade hudar vilket kan göra produkter som bladgrönsaker, prydnadsväxter och bär helt osäljbara.

Angreppen av insekter, framför allt löss och spinn, behöver bekämpas för att inte äventyra produktionen. Exempelvis är löss ett regelbundet och återkommande problem i både trädgårds- och lantbruksgrödor. Det finns idag inga prognoser som kan förutse hur stort det årliga angreppet blir.

Såpa har bättre effekt mot bladlöss i jämförelse med paraffinolja. Paraffinolja har i sin tur bättre effekt mot kvalster än såpa. Dessa två substanser kompletterar varandra och de ekologiska odlarna har ett behov av båda två för att uppnå en rimlig effekt av växtskyddsinsatsen.

Löss, spinn och andra mjukhudade insekter angriper grödorna i alla utvecklingsstadier. I fleråriga kulturer övervintrar bladlöss, spinnkvalster med flera skadedjur i kulturen.

Det är mycket svårt att uppskatta hur stora skördeförkastelserna kan bli, det finns inga undersökningar som kan belägga dessa siffror. Insektsangreppen varierar med väderleken och hur stora angreppen blir beror på i vilket stadium grödan angrips. Vissa skadedjur återkommer varje år, till exempel växthusspinnkvalster på gurka och hallon samt på jordgubbar i tunnel. Även bladlöss på hallon i tunnel är skadedjur som återkommer varje år. LRF anger ett intervall på 30-70 % skördeförkastelse.

För grönsaker i växthus lyfter LRF fram särskilt växthusspinnkvalster som den svåraste skadegöraren. För att lyckas bra med den biologiska bekämpningen behöver odlarna bekämpa de svåra härdarna med såpa. Noterbart här är att såpa lyfts fram mot just detta spinnkvalster, istället för paraffinolja, som annars är det bättre alternativet att bekämpa spinnkvalster med, enligt sökanden. Generellt, för fleråriga växtkulturer, anger LRF att skadegörarna förkortar plantornas livslängd, om skadegörarna inte bekämpas. Skadegörarna orsakar både kvalitetsförkastelser och kvantitetsförkastelser.

2.2 Sökandens uppgifter om ansatser till att komma ifrån upprepade dispensbehov. Strategiförsök

Framför allt pågår en diskussion om hur regelverket kan anpassas så att de problem som uppstått med att inget företag är villigt att göra en ansökan om att få såpa godkänt kan lösas. Problemet är dels att produkten går att köpa på många ställen och att det företag som gör en ansökan för att få såpa godkänt inte kan vara säker på att få sälja någon produkt. Ytterligare ett problem är att bekämpningsmedelsskatt gör att en godkänd produkt blir dyrare. Om kriterierna för växtskyddsmedel med låg risk

kan tas fram skulle en anpassning av bekämpningsmedelsskatten för dessa kunna göras.

För att komma ifrån behov av upprepad dispensansökan för Zence 40 avser LRF att ansöka om ett ömsesidigt erkännande. Inledande diskussioner har förts med Kemikalieinspektionen och arbetet kommer att starta under 2016.

2.3 Alternativ; godkända produkter för samma eller snarlik användning

För ekologisk odling finns inga andra medel eller metoder som ger fullgod bekämpningseffekt och som kan användas under hela säsongen. De kemiska alternativ som finns inklusive Raptol (pyretrum + rapsolja) påverkar nyttodjuret i för stor utsträckning. Bekämpning med medel av samma typ som Zence 40 är helt avgörande för att kunna använda nyttodjur i en bekämpningsstrategi för bland annat tomat, gurka och i bär.

Det saknas effektiva biologiska växtskyddsmedel mot bladlöss i hallon och jordgubbar i tunnel. De arter av parasitsteklar som marknadsförs i Sverige har inte tillräcklig effekt mot mindre hallonbladlus.

I ekologisk odling finns inga alternativ. I växthus är biologisk bekämpning ett alternativ, men det måste kombineras med ett fysiskt verkande medel. Enbart biologisk bekämpning kan inte användas med framgång utan måste kombineras med exempelvis kemiska medel av samma typ som Zence 40. Effekten är inte tillräckligt god. Utomhus och i tunnelodling är den tid då nyttodjur kan sättas ut begränsad på grund av temperaturen.

2.4 Samråd med Livsmedelsverket

Livsmedelsverket skriver i sin bedömning att enligt Kommissionens förordning (EG) nr 839/2008 är fettsyra med CAS-nr 67701-09-1 upptaget på bilaga IV till Europaparlamentet och rådets förordning (EG) 396/2005. Det innebär att inga gränsvärden behövs för den aktuella substansen. Livsmedelsverket bedömer därmed att användningen av produkten Zence 40 mot insekter och kvalster i ekologisk odling av bär och grönsaker på friland, i växthus och i tunnlar samt i lantbruksgrödor enligt tabellen nedan inte bör ge upphov till hälsoskadliga resthalter.

Någon beräkning av livstidsexponeringen för växtskyddsmedlet Zence 40 har inte gjorts eftersom man inom EU inte har ansett att det finns underlag för att fastställa ett acceptabelt dagligt intag (ADI) för den här substansen eftersom den metaboliseras fullständigt i levande organismer till koldioxid och vatten. Ingen uppskattning av korttidsexponeringen har heller gjorts eftersom det bedömts att det saknas underlag för att kunna fastställa en akut referensdos (ARfD).

Därmed förväntas användningen av produkten Zence 40 enligt SE GAP inte ge upphov till resthalter som utgör någon risk för konsumenter.

3 Skäl

Syftet med bestämmelserna om produktgodkännande är att säkerställa en hög skyddsnivå. Av beaktandesats 24 i förordningen framgår att när växtskyddsmedel produktgodkänns måste målet att skydda människors och djurs hälsa och miljön väga tyngre än målet att förbättra växtproduktionen. Det bör därför påvisas att växtskyddsmedel har en klar fördel för växtproduktionen och inte har några skadliga effekter på människors eller djurs hälsa eller har några oacceptabla effekter på miljön innan de släpps ut på marknaden.

Som huvudregel ska alltså ett växtskyddsmedel godkännas innan det släpps ut på marknaden och används.

Enligt artikel 28 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 får endast godkända växtskyddsmedel släppas ut på marknaden och användas i Sverige. Kemikalieinspektionen får dock i vissa fall meddela dispens från kravet på godkännande. Av artikel 53 i förordningen följer att en medlemsstat i särskilda fall får tillåta att ett växtskyddsmedel, under högst 120 dagar, släpps ut på marknaden för begränsad och kontrollerad användning, om en sådan åtgärd framstår som nödvändig på grund av fara som inte kan avvärijas på något annat rimligt sätt.

3.1 Den aktuella dispensansökan

Zence 40 är en fysikaliskt verkande produkt, innehållande fettsyra av kaliumoleat för att bekämpa insekter och kvalster i ekologisk odling av grönsaker, bär och prydnadsväxter i växthus, i tunnel och på friland samt ekologisk odling av lantbruksgrödor. Produkten har dokumenterat god effekt mot de skadegörare som är aktuella i denna dispensansökan. Det finns inga alternativa godkända växtskyddsmedel för användning i ekologisk odling av nämnda grödor i ansökan. LRF skriver i ansökan att man har för avsikt att påbörja arbete med att lämna in en ansökan om ömsesidigt godkännande under 2016.

Kemikalieinspektionens bedömning

För att dispens ska kunna medges måste sökanden visa att dispens för Zence 40 framstår som nödvändigt på grund av en fara som inte kan avvärijas på något annat rimligt sätt. Under den tid dispens beviljats har också sökanden informerats om behovet att hitta en annan strategi för att lösa problemet än att ansöka om dispens för växtskyddsmedlet Zence 40.

Det verksamma ämnet fettsyra av kaliumsalt i produkten Zence 40 används i ekologisk odling. Fettsyra av kaliumsalt har tidigare också omfattats av ett nationellt undantag från kraven på godkännande för fysikaliskt verkande medel. Enligt Kemikalieinspektionens bedömning kan en dispens för användning av en produkt med det verksamma ämnet fettsyra av kaliumsalt inte anses undergräva växtskyddsmedelsförordningens syfte om en hög skyddsnivå. Med beaktande av detta så gör Kemikalieinspektionen bedömningen att det i nuläget inte finns några andra sätt att undanröja faran som är rimliga.

3.2 Slutsats

Mot bakgrund av de skäl som redovisats ovan finner Kemikalieinspektionen att kraven i artikel 53 i förordning (EG) nr 1107/2009 är uppfyllda. Ansökan ska därför bifallas.

4 Hur man överklagar

Detta beslut får överklagas hos mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Ett skriftligt överklagande ställt till mark- och miljödomstolen ska i så fall ha kommit till Kemikalieinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

På Kemikalieinspektionens vägnar

Agneta Westerberg

Johan Axelman

Michael Philipsson

Kopia till:

- Jordbruksverket
551 82 Jönköping
- Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala

Tillstånd och upplysning

Villkor för användning av **Zence 40** Dispens under perioden 2016-05-20 till 2016-08-31

Användning och syfte

Gröda/område/situation	Syfte	Behandlings- utrustning/ metod	Utvecklings- stadium ¹⁾ /säsong (min-max)	Max antal behand- lingar/år	Behandlings- intervall (dygn)	Karens- tid (dygn) ²⁾	Max dos vid varje behandling		
							Produkt	Verksamt ämne	
Ekologisk odlingar av bär på friland och i tunnel samt bär i växthus	Mot insekter och kvalster	Bomspruta, ryggspruta el spruta anpassad för fruktodling (t ex fläktspruta eller tunnelspruta)	Alla utvecklings stadier	6 Hallon i tunnel 8	Behandla vid behov 4-10 dgr	0	10 L produkt/ha 2,5 % lösning	1390 g kaliumoleat/ha	Vätskemängd 400 L vatten/ha
Ekologisk odling av grönsaker i växthus och på friland samt i tunnel	Mot insekter och kvalster	Bomspruta, ryggspruta, rampspruta, fläktspruta,	Alla utvecklings stadier BBCH 11-99	6 Växthus-gurka 8	Behandla vid behov 4-10 dgr	0	10 L produkt/ha 2,5 % lösning	1390 g kaliumoleat/ha	Vätskemängd 400 L vatten/ha
Ekologisk odling av prydnadsväxter i växthus och på friland	Mot insekter och kvalster	Bomspruta, ryggspruta, spruta anpassad för växthus	Endast på späd vävnad	6	Behandla vid behov 4-10 dgr	0	10 L produkt/ha 2,5 % lösning	1390 g kaliumoleat/ha	Vätskemängd 400 L vatten/ha
Ekologisk odling av lantbruksgrödor	Mot insekter och kvalster	Lantbruksspruta	Alla utvecklings stadier	6	Behandla vid behov 4-10 dgr	0	10 L produkt/ha 2,5 % lösning	1390 g kaliumoleat/ha	Vätskemängd 400Ll vatten/ha

¹ BBCH

² Tid mellan sista behandling och skörd